

LA NISSAGA DELS SENYORS DE PALS-CASTELL DE ST.MIQUEL: ELS PERE, ELS TAMARIT I ELS VILALLONGA.

Fray Juan Pérez o Joan Pere ?

La marina catalana necessitava d'infraestructures per reparar els vaixells o embarcacions, amb drassanes o no, però amb mà d'obra especialitzada, mestres d'aixa, calafats... El castell de Sant Miquel – també molí de Pals és encara un vell desconegut amb molts indicis de tenir alguna cosa més a veure amb l'àmbit marítim. La família Pere està relacionada des de temps immemoriales amb la reialesa, en Miquel Pere de la nissaga de Girona i propietari del molí gros de Pals, és el protonotari del rei Ferran el Catòlic i més

membres de la seva família, ocupen càrrecs de màxima confiança al costat del Rei.

Avui per tant, ens endinsarem al Castell de St . Miquel (molí de Pals) i us parlaré de les famílies Pere, Tafurer, Tamarit i Villalonga, totes elles relacionades del dit castell. Foren els propietaris del molí Gros de Pals i castell de Sant Miquel durant 5 segles.

Imatge d'Alfons el Magnànim.

El seu ofici no era de moliner ni de pagès, sinó foren notaris, síndics, militars, nobles, priors, comanadors com anirem veient més endavant. Els seus cognoms tan diferents s'aniran enllaçant successivament per els casaments que tingueren amb les pubilles d'aquestes nissagues.

És a mitjan de febrer de 1415 en una lluita per al poder que tenien diversos bàndols, una nit entrà a la ciutat de Girona sense que ningú ho impedís, Lluís de Pontós acompanyat per la seva gent, després de trencar les portes de les cases del bàndol contrari, les van registrar. Igualment, les del seu costat, en especial la del notari Miquel Pere. Més tard, el trobaren ferit en una altra casa. El mateix Pontós li salvà la vida, sinó allà mateix hauria acabat els seus dies. Tranquil·lament, acabaren la seva missió sense que ningú es molestés igual que si estiguessin en plena muntanya, marxaren de la ciutat enduent-se tots els documents robats de totes les cases. En el dietari de la Generalitat de Catalunya trobem anotat que el notari i escrivà de la Diputació local de Girona, Miquel Pere mor el dia 6 d'octubre de 1446. El molí de blat de Pals ja funcionava el 1332, que és quan el batlle de Reial

Joan II rei d'Aragó i comte de
Barcelona

Patrimoni atorga permís a Juan de Rejada per recollir les aigües de la riera vella i dels estanys per fer-lo funcionar. Poc temps abans, el 6 de setembre de 1321, els síndics de Pals es comprometen a pagar al rei 500 sous anuals per fer enderrocar un molí que ja tenia, juntament amb els terraplens i rescloses per ser ells els causants de les grans inundacions que en temps de pluges en quedar l'aigua retinguda i també per poder eixugar els estanys

per poder conrear les seves terres. Més tard, l'any 1452 el batlle del Reial Patrimoni de Catalunya amb el consentiment de la reina Maria, dona d'Alfons el Magnànim dona llicència a Miquel Pere, el protonotari de Ferran el Catòlic – que ja tenia un molí de blat per construir un d'arrosser i fer un canal del Ter al molí i un altre del molí fins al mar podent reforçar amb pedres, pals o canyes la seva sortida al mar perquè la sorra no tapés el seu curs i els vaixells poder-hi entrar i sortir sense dificultat. En el llibre de notes del jurista gironí Pere, administrador de la reina Joana d'Aragó (Joana Enríquez, mare de Ferran el Catòlic i sra. Del Castell de Pals), apareixen les referències de les execucions de la ciutat de Girona on es consignen les quantitats de diners per la compra de la corda per penjar els delinqüents, així com les pagues donades al botxí – anomenat “ Mestre Pere”- per al “TREBALL” d'executar les sentències. En nou mesos s'arribà a les xifres de 55 penjats a la ciutat de Girona

Durant la guerra civil catalana- 1462-72- el cavaller Miquel Pere, Sr. Del molí gros de Pals lluità sempre al costat de Joan II. El trobem el 15 d'abril de 1468 com a capità del castell d'Empúries al costat d' altres capitans com mossèn Martí Guerau de Cruilles i

mossèn Pere Torroella, descendent de cavallers nobles de la vila de Pals i aquest darrer també co-propietari de la nau Santa Maria , els quals després d'estar assetjats durant dos mesos es rendiren. Segons documents trobats, en la rendició , hagueren de sortir de la fortalesa solament amb el que portaven posat i amb una canya a la mà .

Tenim una notícia de Gener de 1467, on es volia canviar Jofre de Rocabertí fet presoner per en Miquel Pere , Dalmau de Queralt i altres persones reialistes, però la gestió no arribà a bon port. El 15

de novembre del 67 ja trobem esmentat que el comte de Vademont prohibeix el cultiu de l'arròs a tota la comarca de l'Empordà per creure que les aigües estancades perjudicaven la salut pública per les grans mortaldats que en aquells moments tenien. El 16 de maig de 1468, els consellers de Girona escriuen una carta dirigida a micer Miquel Pere com a conseller i vice-canceller del rei de Sicília, el príncep

Ferran – futur Ferran II el catòlic- perquè enviés queviures a la ciutat de Girona. Es troba documentat com aquesta carta va ser portada per un traginer de Girona que havia estat fet presoner a canvi de la seva alliberació. A continuació de la carta tramesa, el vice-canceller Miquel Pere, en el manual d'acords dels jurats de Girona deixa anotat la rendició de la capital en el Duc de Calabria i Lorena, príncep de Girona. En la rendició es trobaven presents : Narcís Pere, Maranyó de Caramany i el fill del senyor Joan Miquel de la Bisbal, que era el Sr. De Palau-Sator. Per la seva

posició durant la guerra al costat de Joan II, al Miquel Pere li foren confiscades les terres i molins de Pals, i el conestable Pere de Portugal en recompensa les donà a Ferran Alvarez, subcavallerís Reial que va participar a la batalla de Calaf al seu costat i li deixà el seu cavall. Més tard, Joan de Lorena va confirmar i ampliar aquesta concessió. En acabar la guerra, sent finalment guanyador Joan II, a Miquel Pere del bàndol reialista se li van retornar totes les seves possessions, terres, cases i molins. En Narcís Pere, el seu nét casat amb la Catalina Vessiat continuà tenint els molins de Pals i les seves aigües i tingué tres fills: en Miquel, en Jaume, que es casà amb la Sra. Terrades i la Isabel,

casada amb en Francesc Tafurer.

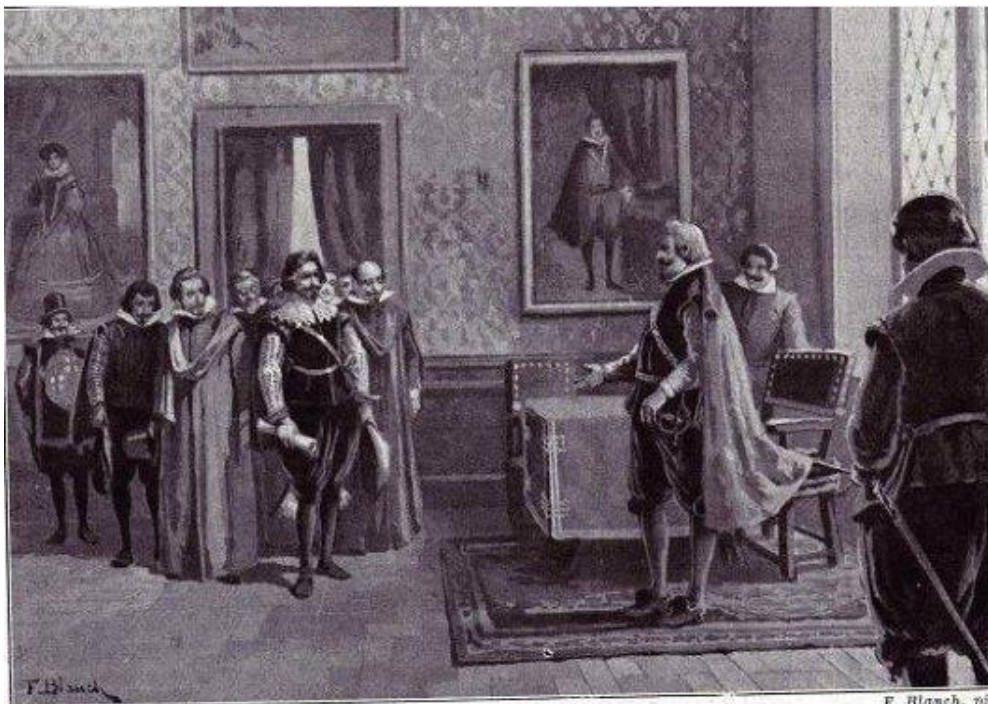
Un fill d'aquest últim matrimoni, en Miquel Tafurer i Pere es casà amb la seva cosina-germana, l'Anna Pere i Terrades, a partir d'aquest moment també es digué molí Tafurer.

En Miquel Tafurer morí a Barcelona a l'any 1571, però deixà escrit al seu testament que

se l'enterrés a la vila de Pals. Miquel Tafurer i l'Anna Pere tingueren un fill a l'any 1559 de nom Antic Tafurer i Pere, es casà 3 vegades. Primer amb la Mència de Junyent i d'Erill, filla del ciutadà honrat Miquel Joan Junyent. El 16 d'abril de 1584, es casa amb Francesca Solanell i d'Alemanys i per 3ª vegada el 1592 amb Rafaela de Luna, filla de Pere de Luna, de Villafranca de Conflent. Tingué fills de tots els matrimonis però la pubilla fou la Marianna Tafurer Junyent que a l'any 1602 es casà amb el noble Hugh Francesc de Tamarit, senyor de Rodanyà, Puigpelat, Montferri i també castlà de Montclar. Va assistir com a síndic a les corts a l'any 1599 i 1626. En aquell moment, el molí passà a

dir-se de Tamarit. La família Tamarit era d'una nissaga de nobles i militars.

L'any 1721 es produeix un fet històric en instal·lar-se al castell de Rodanyà un destacament de mossos d'esquadra. Que va ser un dels dos últims en desaparèixer. Francesc de Tamarit sent diputat militar a l'any 1639 va dirigir les tropes catalanes que assetjaven Salses, reconquerint la fortalesa que havia estat agafada pels francesos. A la batalla també varen participar-hi molts vilatans de Pals dels quals en moriren 4. L'any següent fou empresonat Francesc de Tamarit pel virrei comte de Santacoloma.

EL DIPUTADO CATALÁN FRANCISCO TAMARIT ANTE EL VIRREY DE CATALUNA (AÑO 1649)

El descontento procedió de los tercios soliviantó por días a los catalanes, más al ser desoídas sus quejas por el valido; creyendo, por esto, la Generalidad y los concellers, que era cosa de pedir al virrey, conde de Santa Coloma, la adopción de medidas que calmasen al pueblo; pero el lugarteniente se desentendió de la comisión, y luego ordenó prender de esta al diputado Francisco Tamarit y a los individuos del Consejo de Ciento Juan Vergós y Leonardo Serra.

Això provocà protestes violentes. L'alliberen però continuaran les protestes pels allotjaments que varen provocar la mort del virrei. Els fets són coneguts com el corpus de sang.

Trobem el seu besavi que ja és baró de Rodanyà assistint com a síndic a les corts de Barcelona de 1519. El seu avi, cavaller de Barcelona va anar a les corts de Monzón de 1528. El seu pare,

noble i cavaller de Sant Joan de Jerusalem, a les corts de Barcelona de 1563 i 1585. El fill de Joan Tamarit i Tafurer també assistí a les Corts de 1626 i el nét d'en Joan fou el noble Salvador de Tamarit i de Vilanova, senyor de Rodanyà, el qual assistí a les corts de 1701 i 1705 nomenat comte de Tamarit per el rei Carles III d'Àustria, el mes d'agost de 1707 fou desterrat a Valladolid per Felip V per haver conspirat contra seu.

Casat amb Anna de Xammar i copons tingué un fill que es digué Salvador de Tamarit que anà a les corts de 1705 i una filla que fou la pubilla casada amb el noble Gaietà de Villalonga, també com a síndic fou representant a les corts de 1701 i 1705. Els molins passaren a anomenar-se de Villalonga.

Escut dels Vilallonga.

La família Villalonga nobles, eren els senyors de Estaràs. L'avi de Gaietà, en Francesc de Villalonga era baró i fou diputat el 1671. El seu oncle, Josep de Villalonga fou tinent coronel dels botiflers de Cervera el 1711 i gran prior hospitaler de Catalunya del 1721 al 1734. Un altre oncle, en Francesc de Villalonga fou gran prior hospitaler de Catalunya l'any 1746. Fra Magí Anton de Villalonga Jalpi Portella i Trias, sr d'Estaràs i comte de Villalonga era cavaller , gran creu de la Sagrada i militar religiós de St. Joan de Jerusalem i nebot del gran prior de Catalunya en Josep de Villalonga. Va administrar la comanda hospitalera

d'Aiguaviva, del 1742 al 1763, de Villafranca del Penedés (1752 al 1763), Avinyonet, Castelló d'Empúries i Sant Llorenç de les Arenes durant els anys 1742-1763, Mallorca el 1757 i l'Esplugu Calva

de 1758 a 1763. Entre els anys 1743 i 62 va tenir el càrrec de Fra rebedor del Priorat de Catalunya. Tenia una casa amb hort al carrer de la Riera prop del monestir de St. Joan de Jerusalem a Barcelona. Els Villalonga com a grans priors de Catalunya eren també els senyors de Barberà i el seu terme. Exercien la jurisdicció civil i criminal alta i baixa i el mer i mixt imperi. Tots els habitants d'aquell territori estaven obligats a prestar jurament i homenatge de fidelitat a dits priors. També hi pagaven els delmes del safrà, canyèm ,dels anyells la llana, la verema i de tots els grans. Els habitants tenien de pagar un terç de la venda de les herbes del prior, com el terç de la venda de terres i cases. Una filla de Gaietà i de Francesca de Tamarit es casà l'any de 1753 amb el 8è baró de Malmercat, Josep de Copons i Cordelles, rebent per dot 4.000 lliures. L'hereu, Magí de Villalonga i Tamarit es casà amb Miquela Grimau Copons i Aguilar Ferran de Villafranca, que era la castlana de Montblanc. La seva filla, la Sra. Maria Antonia de Villalonga Grimau es casà amb el quart marquès de Sentmenat, Francesc de Paula de Sentmenat rebent per dot 255.320 rals. El seu fill, Magí Anton de Villalonga i Grimau l'any 1810 li fou reconegut per Ferran VII com a títol del regne la baronia de Segur i va fundar el benefici de Sant Miquel de la capella del molí de Pals. Casat amb Josefina de Marimón, tingueren 6 fills. Els seus fills reberen també 213.000 rals de dot. Tan grans despeses va provocar també grans deutes. L'any 1806,

el baró de Segur cedeix per 4 anys les rendes de Montblanc a Josep Cortadelles de la companyia d'Aragó i el llibrer Brusi les de Pals. Entre els anys 1864-68 ven el castell de Rodanyà i altres possessions entre les quals el molí gros i castell de

Sant Miquel de Pals. El comprà el senyor Joan de Güell i Vancells, amb ells comença una altra nissaga de famílies nobles propietaris dels molins de Pals que foren els Güell- Gomis i de Ros però això forma part d'una altra història.

Els Villalonga actualment segueixen tenint els títols de barons de Segur, a més del de marquès de Castellbell i el de Grans d'Espanya.

Narcís Subirana.

Investigador i col·laborador del Cercle Català d'història.